

Film a dějiny 2008: 1968 – zmařené naděje. Anotace k jednotlivým filmům

Úterý 10. 6.

Aero: 17.00

Úvod: Petr Kopal

DĚJINY NA OSM (Československo 1968, r. Václav Táborský, 10 min.)

Dokumentarista Václav Táborský vytvořil v roce 1968 v Krátkém filmu vtipný stříhový dokument, upozorňující veřejnost na pozoruhodný fakt, že letopočty české historie končící osmičkou jsou zpravidla zlomové a s odstupem doby to jsou dějinné milníky. Fejetonový snímek v období takzvané normalizace neunikl pozornosti "prověřkové komise", a tak nezávisle na tom, že mezitím V. Táborský emigroval do Kanady, Dějiny na osm "pozastavila v distribuci". Jinak řečeno: film skončil svůj život - do podzimu 1989 - v trezoru.

V SRDCI EVROPY (Československo, 1968, r. Drahošlav Holub, 70 min.)

Stříhový dokumentární film věnovaný 50 letům Československé republiky. Po desetiletích probírá historii republiky, pozornost věnuje zejména otázkám kolem mnichovského diktátu a hlavním fázím II. světové války, ve filmové zkratce ukazuje hlavní události let 1945-1968.

*19:00-20:30: kino Aero: **DEBATA ve spolupráci s RESPEKTEM***

Mýty roku 1968

Co bylo možné očekávat od obrodného procesu roku 1968 očima předních novinářů a historiků dvou generací

Historikové: Milan Otáhal a Petr Blažek

Novináři: Jiří Diensbier a Erik Tabery

Aero: 21.00

Úvod: Mircea Dan Duta

NESNESITELNÁ LEHKOST BYTÍ (USA 1988, r. Philip Kaufman, 171 min.)

Nesnesitelná lehkost bytí je milostný příběh, začínající během Pražského jara - "omračující liberalizace komunismu", která byla rozdracena ruskou invazí v srpnu 1968. Slibný mladý neurochirurg Tomáš je svobodný mládenec a chronický sukničkář, který v milostných záležitostech vyznává filozofii vylučující z jeho života veškerou lásku. Se svými dlouhodobými milenkami se setkává pouze občas a nikdy nestráví se ženou celou noc. Proti všem svým milostným zásadám se Tomáš ožení s Terezou, ale pokračuje v předchozím milostném vztahu se Sabinou, neovlivněn závazkem lásky...

Středa 11. 6.

Aero 16.00:

Úvod: Zdena Škapová

ZABITÁ NEDĚLE (Československo 1969, r. Drahošlava Vihanová, 78 min.)

Hraný debut vynikající české dokumentaristky čekal na své uvedení dvacet let. Komorní příběh armádního důstojníka v malém městě během jedné letní neděle natočila Vihanová s důrazem na atmosféru a evokaci pocitu marnosti a banality okamžiků neužitečného, promarněného života. Nadporučík Amošt cítí svoji prázdnotu a podvědomě utíká do vzpomínek a představ, které s nimi souvisí. Ubitý jednotvárností a neschopný vystoupit z nesmyslnosti mechanicky naplňované existence v zakletém, odcizeném světě zastaveného času (sugerovaném fascinujícím obrazem letním sluncem spáleného a zchátralého města jako kulisy nudy a letargie, zahnojené svobodárny, páchnoucího sklepa plného krysích terčů, uzavřeného prostoru Okružní ulice), zosobňuje vnitřní situaci člověka konce 60. let.

Aero 18:00

SAMETOVÁ KOCOVINA (2000, r. Robert Buchar, 120 min.)

Svědectví našich předních filmových tvůrců o poměrech v české kinematografii ve druhé polovině 20. století je zároveň otevřeným pohledem na nedávnou minulost a přítomnost celé společnosti (1999). Dokument Čechoameričana Roberta Buchara

Střelecký ostrov 21.00:

Úvod: Zdena Škapová

PŘÍPAD PRO ZAČÍNÁJÍCÍHO KATA (1969, r. Pavel Juráček, 102 min.)

Případ pro začínajícího kata je originální směsí absurdity, černého humoru, symbolů, satiry, ironie a grotesknosti. Lemuel Gulliver se dostane do tajemného kraje Balnibarbi, jehož hlavní město Laputa se odedávna vznáší ve vzduchu, aniž by to Balnibarbané věděli. Gulliver se do Laputy dostane dlouhým komínem a vrací se do Balnibarbi zvěstovat všem pravdu. Jeho odhalení však bere lidem ideály. Nechtějí pravdu poznat; nesnesou pomyšlení, že žijí v trapném klamu, v ubohé lži, v poddanství falešného mýtu, v žalostné nevědomosti a

temnotě, v nešťastné a zapomenuté končině světa. Poslední Gulliverova slova ve filmu jsou "Řekl jsem: Poslouchej, Vyskoči, jdou ty hodiny nazpět, anebo se mi to jen zdá? Ale on namítne, co stále máte, copak vám nestačí, že je slyšíte tikat?" Tento poslední film vynikajícího, předčasně zesnulého filmaře narazil po svém uvedení na nepochopení normalizátorů a skončil v trezoru.

Čtvrtek 12. 6.

Střelecký ostrov 21. 00

Úvod: Štěpán Hulík

DEN SEDMÝ, OSMÁ NOC (Československo, 1969, Režie: Evald Schorm 103 minut)

Trezorový snímek režiséra Evalda Schorma je filmovým podobenstvím otevřeně reagujícím na srpnové události v Československu v roce 1968. Tragikomický příběh obyvatel malé české vesnice, kteří se každý po svém vyrovnávají s hrozbou napadení neznámou, ale stále hrozivější silou, je přes svou dobovou podmíněnost v mnohém nadčasový. Schormův film je tragickou fraškou nabitou symboly, které se často opírají o různá biblická podobenství. Zároveň je to absurdní drama zpracovávající téma strachu, úzkosti a paniky v omezeném prostoru řadové české vsi, kde jeden před druhým máloco ukryje.

Pátek 13. 6.

Aero 17.00

Úvod: Petr Slinták

STUD (Československo, 1967, Režie: Ladislav Helge, 101 minut)

Vedle Školy otců je tento snímek dalším mistrovským dílem v 60. letech společensky velmi angažovaného režiséra. Příběh nepřímo navazující na Helgeho film Velká samota nás zavádí do prostředí příhraničního jihomoravského okresu v době, kdy se i na periferii začínají stále zřetelněji odkrývat nedostatky dosavadního systému. Politicky exponovaný hlavní hrdina - okresní tajemník - se tu dostává do situace, která na jeho dosavadní snahy vrhá poněkud jiné světlo, než se domníval. Režisér otevřeně odhaluje morální marasmus doby, v níž se utopické revoluční ideály dávno ztratily a zbyla jen deziluze. Tvůrce se zde dotýká zkorumpovaného svědomí politiků i řadových lidí, u nichž se hmotný blahobyt i v socialistickém systému stal jediným měřítkem hodnot. Stud je jedním z nejdůležitějších filmů 60. let, neboť přesně a pravdivě diagnostikuje tehdejší společenské ovzduší.

Střelecký ostrov 21.00:

Úvod: Petr Koura, host: Stanislav Milota

JAN 69 (Československo 1969, Režie: Stanislav Milota, 20 minut)

Dokumentární snímek kameramana Stanislava Miloty je výjimečným filmovým svědectvím, které zachycuje události spjaté s úmrtím Jana Palacha a jeho následným pohřbem.

Podmanivě nasnímaný černobílý film přibližuje okamžiky celonárodní manifestace truchlících lidí, která se stala důrazným projevem morálního vzdoru českého národa proti sovětské okupaci. Film vznikl za poloilegálních podmínek a uchoval se pouze ve dvou kopiích. Jedna odpočívala dvacet let kdesi v Izraeli a druhá byla teprve nedávno s množstvím dalšího neseštrhaného materiálu objevena ve filmotéce Národního filmového archivu. Tam přitom údajně přežila pouze díky úspěšné maskovací akci již zesnulého filmového archiváře Myrtila Frídy... Čest jeho památce.

ZMATEK (Československo 1968–1990, režie Evald Schorm, kamera St. Milota, 35minut)

Stříhový dokument sestavený z filmových záběrů, které v srpnu 1968 natočil kameraman Stanislav Milota. Materiál byl posléze tajně zpracován režisérem Evaldem Schormem do tvaru působivého filmového díla, které využívá propojení dokumentárních obrazů okupované Prahy s podmanivou hudbou Petra Iljiče Čajkovského. Jedná se o jedno z nejdůležitějších filmových svědectví krizových dnů.

Střelecký ostrov 22.30

Úvod: Martin Švoma

SPRÍZNĚNÍ VOLBOU (Československo, 1968, Karel Vachek, 85 min.)

Celovečerní filmový dokument zachycuje události a atmosféru doby počátečních měsíců roku 1968, kdy na československé politické scéně docházelo k demokratizačním pohybům, které započaly abdikací Antonína Novotného a volbou nového presidenta do čela státu. Snímek absolventa FAMU Karla Vachka byl natáčen 16mm kamerou a s kontaktním zvukem. Jakýkoliv komentář či doprovodnou hudbu tvůrce ozelel. Puristické filmové dílo snad i proto působí i po letech velmi autenticky. Je to dokumentačně cenné svědectví o vzrušené době a lidech, kteří ji rozpohybovali. Čelní političtí představitelé jako Ludvík Svoboda, Alexander Dubček, Josef Smrkovský, Čestmír Císař, Ota Šik, František Kriegel či Gustáv Husák jsou zde zachyceni často v kuloárových rozhovorech. Právě z těchto pomíjivých okamžiků byla vytvořena pozoruhodná mozaika záběrů, která vystihuje obraz doby a její vnitřní vypjatou atmosféru.

Sobota 14. 6.

Aero 10.00

PÁSMO DOKUMENTŮ

Komponovaný vzdělávací pořad kombinující dobová svědectví a novodobé dokumenty, který v hutné zkratce podává základní informace o průběhu tzv. obrodného procesu od lednových událostí až po počátky normalizace. Pásmo je uváděno lektory, jeho součástí je i interakce s diváky.

Aero 15.00:

Úvod: Petr Slinták

PŘIŠEL K NÁM OLD SHATTERHAND, (Československo, Režie: Dušan Hanák, 1966, 12 minut)

Krátká filmová doku-groteska poskytla svému tvůrci pozorovatelské stanoviště, ze kterého mohl s nadhledem sledovat hemžení nejen na československých hranicích. Právě jimi procházeli v relativně svobodném mezičase 60. let tisíce občanů kapitalistických států. To proto, aby mohli zakusit několik dní života v zemi, které s proměnlivou přísností vládl vzdálený a přítom všudypřítomný rudý bratr. Co dokáže ulice, v té době skrz na skrz socialistická, Hanák zaznamenává s brilantním smyslem pro detail a humornou zkratku.

Host: Vlastimil Venclík

- NEZVANÝ HOST (Československo 1969, r. Vlastimil Venclík, 22 min.) + **BESEDA S REŽISÉREM**

Školní snímek někdejšího studenta FAMU Vlastimila Venclíka vznikl jako řadové ateliérové cvičení. Absurdní komedie o nezvaném hostu, jenž nečekaně jednoho večera navštíví manželskou domácnost, však záhy přerostla svým společensky reflexivním vyzněním původní poslání běžného akademického cvičení. Důvodem byla zjevná (byť údajně neplánovaná) paralela mezi sovětskými okupanty a figurou muže, který se „dočasně“ usadil v malém sídlištním bytě. Nezvaný host neodchází a manželé po prvotních snahách o symbolický vzdor jsou nakonec rádi, že je k nim alespoň hodný... Kafkovsky absurdní snímek mladému adeptu filmové režie způsobil značné potíže. Po jeho dokončení se Vlastimil Venclík nemohl postavit za profesionální kameru přes dvacet let. Nehledě k tomu, že dokončit FAMU po takovém průšvihy mu rozhodně nebylo na začátku normalizace dopřáno.

- CZECHOSLOVAKIA 68 (Španělsko, USA, 1969, r. Denis Sanders, 20 min.)

Stříhový dokumentární film rekapituluje dějiny Československa od jeho vzniku po srpnové události roku 1968. Tvůrce na malé časové ploše za pomoci archivních záběrů přibližuje křivolakou historii státu, jehož založení bylo jakýmsi středoevropským experimentem. Dokumentární snímek upoutává řadou pozoruhodných černobílých i barevných záběrů z krizových okamžiků dějin ČSR, a také svižnou rytmickou strukturou vystavěnou na kombinaci obrazů a hudby. Zajímavá může být i konfrontace českého diváka s pohledem zahraničních tvůrců na československé dějiny.

- VLASTENCI BEZ MASKY 1-2 (1973)

Normalizační „dokument“ reflektující události pražského jara jako kontrarevoluci. Ve druhém díle výslechy „výtržníků“.

Aero: 17.30

PŘERUŠENÉ JARO – NORMALIZAČNÍ NOC (Česká republika 1998, r. Milan Maryška, 90min)

Dokument Milana Maryšky je závěrečnou částí trilogie Přerušené jaro. Poslední díl je věnován definitivnímu konci celonárodní euforie a postupnému nastolení normalizace od návratu vedoucích představitelů z Moskvy po potlačení demonstrací v srpnu 1969. Kromě výpovědi mnoha aktérů či pozorovatelů tehdejších událostí tvůrci ve snímku využili i nespočet unikátních archivních záběrů.

19:00 – 20:15 Aero: DEBATA

Můj osmašedesátý

Jak se protuly velké dějiny roku 1968 s osobním osudem?

S předním účastníkem hovoří moderátor Václav Sochor (dříve BBC)

Aero 20.30 – 22.00

DĚJINY NA OSM (1968, r. Václav Táborský, 10 min.)

Dokumentarista Václav Táborský vytvořil v roce 1968 v Krátkém filmu vtipný stříhový dokument, upozorňující veřejnost na pozoruhodný fakt, že letopočty české historie končící osmičkou jsou zpravidla zlomové a s odstupem doby to jsou dějinné milníky. Fejetonový snímek v období normalizace neunikl pozornosti "prověřkové komise", a tak nezávisle na tom, že mezitím V. Táborský emigroval do Kanady, Dějiny na osm "pozastavila v distribuci". Jinak řečeno: film skončil svůj život - do podzimu 1989 - v trezoru.

V SRDCI EVROPY (Československo, 1968, r. Drahošlav Holub, 70 min.)

Stříhový dokumentární film věnovaný 50 letům Československé republiky. Po desetiletích probírá historii republiky, pozornost věnuje zejména otázkám kolem mnichovského diktátu a hlavním fázím II. Světové války, ve filmové zkratce ukazují hlavní události let 1945-1968.

nám. Jiřího z Poděbrad 21:00

TÝDENÍK AUTENTICKÝCH ZÁBĚRŮ 21. – 28. 8. 1968 (10 min.)

Unikátní záběry Českého filmového týdeníku zachycující autentické příběhy a reakce československých občanů na vpád sovětských vojsk.

INVAZE (GB 1980, r. Leslie Woodhead, 114 min.)

Dokumentární drama Leslieho Woodheada do jisté míry předznamenalo boom „hraných dokumentů“ z produkce BBC. Snímek rekonstruuje zasedání předsednictva ÚV KSČ v předvečer sovětské invaze a následná jednání v Moskvě během prvních šesti dnů okupace. Pro českého diváka je zajímavý pohled zvenčí, který dokumentuje iluze, které o pražském jaru a jeho představitelích choval Západ. Přestože vychází z jednostranných informací (především ze vzpomínek Zdeňka Mlynáře), i po letech zůstává působivým obrazem s ambicí zachytit nejen politické dění, ale i psychologii jeho aktérů.

Aero: „Steklá“ noc normalizační: 22:30: úvod Michal Procházka

-23:00: HROCH (1973, r. Karel Steklý)

Nejapný pokus o satiru na "krizové jevy" roku 1968: skupina politiků se snaží využít případu mluvčího hrocha ke svým mocenským cílům. Snad nejtrapnější záležitost v historii české kinematografie.

-00:30: ZA VOLANTEM NEPŘÍTEL (1974, r. K. Steklý)

V éře normalizace nalezneme jen málo takových filmů, které by odhalovaly rejdy protisocialistických sil v roce 1968 ještě zavileji nežli tento politický pamflet Karla Steklého. Ideologická kliše, těžkopádná inscenace a naprosto toporné vypravěčské uchopení museli být zřejmé už v době vzniku, nyní se film již blíží k nezamýšlené sebedarodii. Léto 1968: krizový vývoj vrcholí. Poctiví a nesobecky obětaví komunisté jsou pronásledováni i mezi pražskými taxikáři. V původním scénáři byla předepsána i internacionální záchrana v posledním okamžiku. Scéna přiletu sovětských letadel na ruzyňské letiště nebyla nakonec pro technické obtíže realizována.

-02:00: TAM, KDE HNÍZDÍ ČÁPI (1975, r. K. Steklý)

Režisér Karel Steklý se v 70. letech zařadil mezi ty umělce, kteří urputně, byť málo přesvědčivě hájili normalizační režim. V tomto na vesnici zasazeném snímku, který se odehrává ve dvou časových rovinách, ukazuje, jak čestní komunisté, jejichž přesvědčení bylo upřímné, to vždy měli těžké. V éře stalinismu je ohrožovaly přehmaty, v krizovém období o patnáct let později se stali terčem pravicových sil. A režisér zdůrazňuje, že není náhodné, že právě ti největší dogmatici z 50. let se později stali stejně zákeřnými obroditeli. Do dneška zůstal z celého propagandistického eposu, realizačně velice toporného, jen hluše proklamativní výkřik. Vesnice se zbláznila. Všichni jsou poblouznění falešnými reformisty, dělají politiku, jenom poctivý předseda JZD (Jiří Krampol) se stará o včasnou sklizeň...